

1

Even voorstellen: Caroline Raat

- **Jurist / bestuurswetenschapper / certificaat psychologie (Leiden);**
 - Rechtssociologisch / -filosofisch gepromoveerd;
 - 'Mensen met Macht' (Tilburg);
 - Onderzoeker en docent Centrum Juridische Kwaliteit (Utwente, tot 2017);
 - Lang gewerkt als ambtenaar en lid bezwaar/klachtcommissies;
- **Zelfstandig specialist staats- en bestuurs(proces)recht;**
 - Docent Woo, AVG, Awb, behoorlijk bestuur, ethiek, integriteit;
 - Diverse boeken, waaronder 'Handboek In bezwaar' en 'Handboek Ethiek en integriteitszorg voor de overheidsjurist'.
 - Annotator, auteur o.m. Kluwer en Sdu (o.m. Woo, klachtrecht, behoorlijk bestuur, mensenrechten);
- **Specialist open overheid, cultuur en integriteit;**
 - Onderzoeker Open Government Partnership (tot 2020);
 - Expertlid Transparency International;
 - Adviseur overheden, advocatenkantoren;
 - Rechtsbijstandsverlener, waaronder aan journalisten & NGO's in Woo-zaken en aan melders van misstanden;
 - Oprichter Beroepsvereniging Onafhankelijke Onderzoekers.

MR. DR. CAROLINE RAAT

Gids
Openbaarheid
van bestuur

RIA Onderzoek
Opleiding en Advies

2

Open cultuur & houding

- Voornaamste doel van de Woo-wetgever in 2013 en 2019:
"Omslag in bestuurscultuur"

Maar wat is het?

Open betekent:

- Toegankelijk;
- Eerlijk;
- Meevoelend;
- Ruimhartig.

Cultuur refereert
aan: **gedeelde**

- waarden,
- Gedragingen
- Gewoonten

Houding=attitude:

- (persoonlijke)
waarden
- Gedrag

3

Op welke plek staat de Nederlandse Wob wereldwijd waar het
gaat om wetgeving openbaarheid van bestuur?
(*Freedom of Information*)?

4

By Country | Rti Rating

https://www.rti-rating.org/country-data/

Buienradar.nl - neer... Buienalarm Voorsch... Weer, buien radar V... KNMI - Weer - Ver... AVG Rechtspraak.nl - Zo... Notifications | Linke... Facebook

Global Right to Information Rating

Home Country data 3 Methodology & Rating 3 International and Subnational Historical News & Reports U

65	Mongolia	2011	5	25	18	7	25	3	4	87
66	Italy	1990	4	22	21	18	9	4	7	85
67	Rwanda	2013	2	30	18	21	10	1	3	85
68	Australia	1982	2	11	21	15	23	2	10	84
69	Cyprus	2017	0	27	15	14	18	4	6	84
70	Guinea	2021	4	18	19	18	18	2	5	84
71	Honduras	2006	2	24	13	12	18	2	13	84
72	Belize	1994	1	19	20	16	19	2	6	83
73	Romania	2001	5	29	17	13	4	6	9	83
74	United States	1966	2	18	16	17	14	4	12	83
75	Netherlands	1978	4	21	22	15	14	4	2	82
76	Israel	1998	4	23	20	15	10	4	4	80
77	Burkina Faso	2015	5	25	18	8	14	3	6	76

arzoek

Clicking on Advers

5

By Country | Rti Rating

https://www.rti-rating.org/country-data/

Buienradar.nl - neer... Buienalarm Voorsch... Weer, buien radar V... KNMI - Weer - Ver... AVG Rechtspraak.nl - Zo... Notifications | Linke... Facebook

Global Right to Information Rating

Home Country data 3 Methodology & Rating 3 International and Subnational Historical News & Reports U

Ranking	Country	Date	Right of Access	Scope	Requesting Procedure	Exceptions & Refusals	Appeals	Sanctions & Protections	Promotional Measures	Total
1	Afghanistan	2014	5	30	28	30	26	6	14	139
2	Mexico	2002	6	30	28	28	26	4	14	136
3	Serbia	2003	5	30	22	26	29	7	16	135
4	Sri Lanka	2016	5	28	26	23	29	4	16	131
5	Slovenia	2003	3	30	26	25	28	4	13	129
6	Albania	1999	6	29	26	27	23	6	10	127
7	Gambia	2021	2	30	23	23	28	7	14	127
8	India	2005	4	25	25	26	29	5	13	127
9	Croatia	2003	5	30	22	26	29	5	9	126
10	Liberia	2010	5	30	19	27	20	7	16	124
11	El Salvador	2011	6	30	24	22	23	1	16	122

arzoek

6

Wat zegt dit?

Wet van de remmende voorsprong

Wet zegt niets over praktijk of rechtspraak

Het gaat om de uitvoering en de wil:

Bestuurscultuur

Opleiding en Advies

7

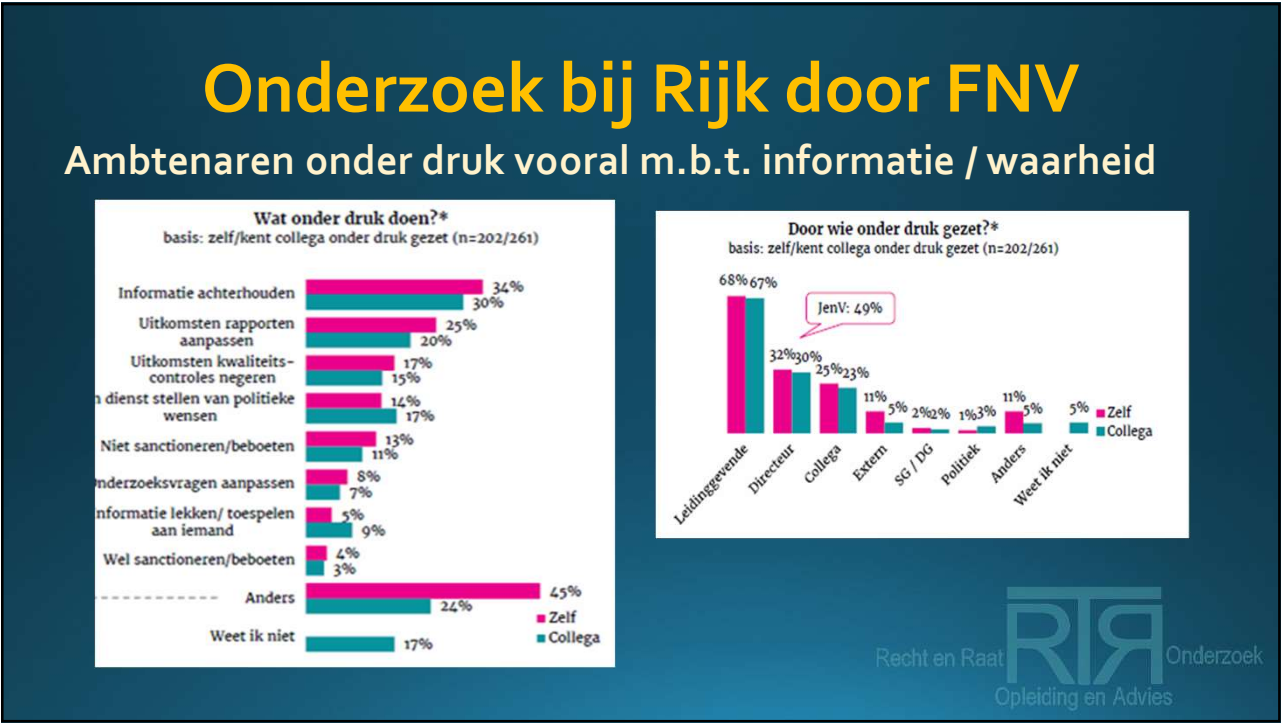
Open cultuur

- Onderzoek Open Government Partnership in NL:
 - Openheid en cultuur zijn problematisch;
 - Polder, elkaar niet aanspreken, 'netwerkcorruptie'...;
 - Informele aanpak: werkt alleen in écht open organisaties;
 - Geen prioriteit, veel 'pilots' en actieplannen, weinig wol.

en Raat **RIA** Onderzoek
Opleiding en Advies

8

9

Hoe zit het bij jullie?

Max 4 minuten...

<https://forms.office.com/r/8TnwRXfCdH>

zoek

Opleiding en Advies

10

Gevolgen 'Woo-cultuur'

- Woo wordt 'erbij gedaan' – niet professioneel uitgevoerd;
 - Woo kost (onnodig) veel tijd en geld;
 - Woo leidt tot (onnodige) procedures;
 - Weinig sturing / steun vanuit bestuur en management;
 - Verzoekers ook ten onrechte als 'lastig' of als 'misbruiker' bestempeld.
 - Volgens sommigen (journalisten):

Wobstructie door de overheid
(‘procrastinatie’)?

11

Waarheid: grondslag van open overheid

- Informatie (bijv. in documenten) geeft inzicht in feiten en omstandigheden: 'voorlopige' waarheid;
- Niet de overheid bepaalt wat de waarheid is;
- Maar de burgers;
- Van de overheid wordt eerlijkheid en duidelijkheid verwacht;
- Transparantie en integriteit.

Transparantie is belangrijk middel tegen
positiemisbruik, zoals corruptie, afdekken, etc.

12

Vertrouwelijkheid & privacy

Vertrouwelijkheid is ook een cruciale waarde;

- Net als bescherming persoonlijke levenssfeer;
- (mensenrecht 17 IVBPR, 8 EVRM, AVG);
- Daarom: (beroeps)geheimhoudingsregels;
- (o.m. 25 en 55 Gemw, 2.5 Awb, 272 Sr);
- Hier kun je heel eerlijk en transparant over zijn!

Dit is niet hetzelfde als heimelijkheid:
niet eerlijk en niet open.

Recht en Raat **RIA** Onderzoek
Opleiding en Advies

13

Hoe zit het bij jou?

Recht en Raat **RIA** Onderzoek
Opleiding en Advies

14

Anonieme test 'hoe open ben ik'

www.beslisgoed.nl/test/

Recht en Raat Onderzoek
Opleiding en Advies

15

Hoe open ben jij?

Max. 2 minuten

<https://forms.office.com/r/k8ahfUgNAN>

Recht en Raat Onderzoek
Opleiding en Advies

16

Open houding

- Persoonskenmerk / karaktertrek (deugd);
- Onderdeel van de HEXACO-schaal (Big 5+ eerlijkheid en bescheidenheid) en publieke waardentest;
 - Eerlijk, waarheidsgetrouw;
 - Responsief;
 - Verantwoordelijk;
 - Staat open voor andere meningen;
 - Bescheiden;
 - Handelt met integriteit.

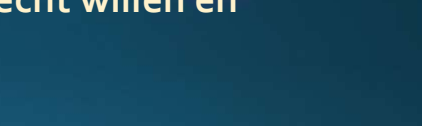
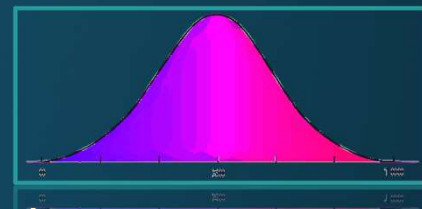
Kwetsbaar

17

Openheid en integriteit

- Grotendeels aangeboren;
- In jeugd versterkt of verzwakt;
- Heeft iemand een open persoonlijkheid, dan kost een open houding geen wilskracht.
- In volwassenen alleen te veranderen als zij écht willen en dan nog is het hard werken;
- Mensen die laag scoren: **Dark Triad**.
- Schatting: 10 % algemene bevolking; 30 – 80 % leiders.

18

Recht en Raat **RIA** Onderzoek
Opleiding en Advies

Dirty dozen – herken de dark triad

1. Anderen manipuleren om eigen belang te behartigen: misbruik 'informele aanpak' om geen informatie openbaar te maken;
2. Bedriegen of liegen om eigen belang te behartigen, oneerlijk over info;
3. Vleierij om eigen belang te behartigen, (netwerk)corrupt;
4. Anderen uitbuiten voor eigen gewin;
5. Gebrek aan berouw: 'geen actieve herinnering'?
6. Gebrek aan moraal: liegen over aanwezigheid informatie;
7. Hard naar anderen: geen barmhartig bestuursrecht;
8. Cynisch: burger moet het maar doen met onze website;
9. Behoeftte aan bewondering: opscheppen over openheid;
10. Behoeftte aan aandacht van anderen;
11. Behoeftte aan prestige, rijkdom of status;
12. Speciale gunsten van anderen verwachten.

Recht en Raat
Opleiding en Advies

19

Wat is er erg aan?

- Oververtegenwoordiging in leiding;
- Soort zoekt soort: er komen er meer in een organisatie;
- De cultuur wordt steeds 'duisterder';
- Valt niet met een cursus of reorganisatie te veranderen;
- Funest voor open overheid: vertragen, verhullen en procederen;
- Funest voor vertrouwen en democratische rechtsstaat;
- Angstcultuur, ziekte, verzuim, etc, etc,

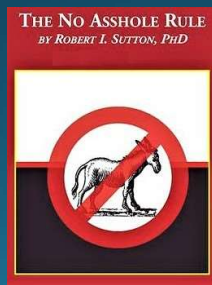
Recept voor Toeslagen 2.0, integriteitsproblemen

Recht en Raat
Onderzoek
Opleiding en Advies

20

Openheid bevorderen

- Zorg voor en empower de H'tjes;
- Psychologische veiligheid;
- Integriteit als competentie (middenmoot);
- Werving en selectie;
- Hard controls: 4 ogen, regels, sancties.

21

Open houding in een gesloten cultuur

- Zoek medestanders, spreek met OR, etc.;
- Vraag om beleid op gebied van openheid, vertrouwenspersoon, ethisch leiderschap, etc.;
- Wees voorzichtig met 'loyale tegenspraak', 'ambtelijke moed', etc.;
- Meld problemen extern (Huis voor klokkenluiders);
- Doe je eigen waarden geen geweld aan in je eigen werk.

Melden vraagt niet om helden, maar om veiligheid

22

Werk aan een open houding

- Zorg voor zo veel mogelijk verschillende perspectieven;
 - Zoek eens een heel andere collega op dan waar je altijd mee overlegt.
- Diversiteit in alle mogelijke varianten;
 - Achtergrond, leeftijd, persoonlijkheid, etc.
- Verplaats je in wat de burger denkt als hij geen informatie krijgt;
 - Sta als vrijwilliger een burger bij in een Woo-zaak;
- Besef dat informatie macht geeft, en dat jij die macht hebt (ook al voelt dat niet zo);
- Wees eerlijk en ruimhartig;
- Help collega's die onder druk staan.

23

Vragen?

Dank voor jullie aandacht en inbreng!

contact@rechtenraat.nl

24